

Spisje v ljudski šoli.

(Spisal Fr. Potokar.)

(Dalje.)

Ge so se otroci v navedenih predmetih pridno pripravljali, so zadobili dobro podlogo za lepo štilistiko v višjih razredih. Do zdaj je bilo le pripravljanje, v 4. in sledečih šolskih letih pride pa vaja v izurjenosti jezika. V to svrhu se oklenimo zopet nazornega nauka, ki je v vseh šolskih letih ena prvih podlag lepe štilistike. Kar se pred otroci obravnava, z učiteljevo pomočjo razvija, to bodo gotovo lahko reproducirali. Ako so se v preteklem letu pridno vadili v opisih raznih živali in reči, če se je učitelj ravnal po navedenih sedmih vprašanjih, bodo izdelovali že sami razne popise. Gotovo bo imel učitelj v začetku dokaj neprijetnosti. Stavki se bodo pričenovali vedno z istim osebkom n. pr.: Mačka je domača žival. Mačka ima okroglo glavo i. t. d. Nič ne de, to nas ne sme oplašiti. Pri popravku se otroci opozore na ta nedostatek. Ali bi ne mogli, vpraša učitelj, osebkoma zamenjati s kako drugo besedo? Kako se imenujejo besede, ki se stavijo za ime? Pri naslednji nalogi boš gotovo že pogrešal navedene napake. Če se zopet osebni zaimek preveč ponavlja, naj se zlasti poudarja, da se jih v slovenščini izpušča v zvezi z glagolom. Opazil boš tudi pomanjkljivosti v ločilih. Da se te napake kolikor mogoče polagoma odstranijo, mora učitelj pred pismeno vajo žival ali kako drugo stvar sam popisati, besede razločno izgovarjati in pri vsakem ločilu nekoliko postati. Tu in tam naj vplete vprašanje: Kaj bodele stavili konci tega stavka, ko sem zaklical, opominjal, svaril? Kaj konci tega, ko stvari naštevam — izprašujem po osebah in rečeh? Seveda ne sme izostati pravilo, kje stavimo ločila in zakaj jih stavimo.

Tako se pečajmo z opisi teden za tednom, obravnavajmo slovnične in ortografske napake, da prihajajo otroci vedno trdneji v spisovanju. Nastane pa vprašanje: Kje dobiti časa? Ena ura, dve na teden, saj ni mogoče vsega doseči! Ne preostaja nam torej drugi pripomoček, da se mladina že pri realijah pripravlja za ta predmet. Kar se iz zgodovine pripoveduje, v prirodoznanstvu opisuje, pri zemljepisju razlaga, v fiziki razvija, to se naj pri spisju ponavlja in spisuje. Ker je pa čas za toliko važen predmet tako pičlo odmerjen, ga skušajmo še bolj v zvezo spraviti z drugimi predmeti. Branje je, recimo, predpisano vso uro. Ali bi ne bilo umestno, konci ure nekaj zapisati, kar so otroci brali, vsaj glavne stvari, mogoče tudi vsebino berilnega sestavka? V II. berilu je med drugimi tudi naslednja berilna vaja: Solon in Knez. Kaj važnega bi se dalo posneti iz tega berilnega sestavka? Da bi vsebino zahtevali v 3. šolskem letu, kaj takega bi bilo za otroke pretežavno. Ali bi ne bili naslednji stavki umestni? Solon je bil grški modrijan. Atene so mesto na Grškem. Krez je bil kralj v Lidiji. Tel je bil atenski meščan. Umrl je v boju za domovino. — Na ta način smo tudi spisju nekaj privoščili, takisto zgodovini in tako pripomogli k boljšemu uspehu lepe štilistike. O obravnavi kranjske dežele se porabi zadnja četrt ure za pismeno vajo; n. pr.: glavna reka, njeni desni in levi pritoki, gore, mesta i. t. d. Zemljepisja ne bomo s tem nič skrajšali, ampak veliko bolj še pridobili zanj. Tako lahko spisujemo in otroke učimo lepe štilistike pri vseh predmetih, tudi pri računstvu, ako strogo pazimo na pismene

vaje. — V izprembo štilističnih vaj pričnemo v 4. šolskem letu s povestmi. Podlage imamo dovolj iz 3. kakor tudi 4. šolskega leta. Splošne opombe bi naj bile te-le: Za začetnike morajo biti povesti kratke in lahko razumljive. Otroci si jih lažje v spominu ohranijo in gotovo tudi pismeno boljše štilizujejo. Izključljive so zlasti one, v katerih te nahajajo razgovori in pogovori posameznih oseb, zakaj z ločili: ; , — ne smemo prezgodaj pričeti. Kje dobiti zopet snovi v 4. šolskem letu? III. berilo nam podaja pač malo pravičij in pripovedk, katere bi bile za uporabo kot začetne vaje v spisju. Učiteljeva dolžnost je torej, da si jih sam sestavi ali nabere iz drugih poučljivih knjig, stavek za stavkom obsoja, tu pa tam kaj pridene, zopet kaj izpusti ali izpremeni. Lokalne snovi pa mora iskati in sam sestavljati. Zgodovinske povesti, razne pravljice in pripovedke, popise poslopi, razvalin, slik ima učitelj priliko obravnavati, ako ima do stvari same veselje.

(Konec prih.)

Književnost in umetnost.

† **Cesarica Elizabeta.** V spomin na preblago vladarico avstrijsko povodom Nje žalostne smrti slovenski mladini sestavil Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. Založil J. Giontini v Ljubljani.

Ta res lepa, 48 strani obsežajoča knjiga, katero smo že omenili v svojem listu, je zagledala te dni beli dan. Prepričani smo, da je ne bo vesela le slovenska šolska mladina, kateri je namenjena, ampak tudi vsak odrasli človek jo bo čital z največjim zanimanjem, ker bo spoznal iz nje popolnoma preblago in prerano umrlo cesarico Elizabeto, nje žalostni umor in pogrebne svečanosti. Na naslovnem listu je vtisnjena v črnem obrobku prav dobra podoba cesarice.

Vsebina je razdeljena v 20 poglavij in sicer: I. Rojstvo cesarice Elizabete. II. Bratje in sestre cesarice Elizabete. III. Lepota cesarice Elizabete. IV. Zaroka s cesarjem Francem Jožefom I. V. Slovo od doma in pot na Dunaj. VI. Poroka. VII. Otroci Nj. Veličanstva cesarice. VIII. Usmiljeno srce cesarice Elizabete. IX. Pobožnost Nj. Veličanstva cesarice Elizabete. X. V smrtni nevarnosti. XI. Bolezen. XII. Cesarica Elizabeta — umorjena. XIII. Morivec. XIV. V dnevih žalosti. XV. Na mrtvaškem odru v Genevi. XVI. Prevoz na Dunaj. XVII. Na Dunaju. XVIII. Pogreb cesarice Elizabete: 1. Pred pogrebom. 2. Sprevod. 3. V kapucinski cerkvi. 4. Žalovanje v Ljubljani. 5. Sklep. XIX. Izrazi sožalja. XX. Cesarjeva zahvala. Osmemu poglavju je dodanih osem anekdot iz življenja cesarice, katere bo mladina posebno rada čitala.

Ta raznovrstna vsebina nam priča, da je knjiga marljivo in vestno sestavljena, zato jo slovenskemu učitelstvu, krajnim šolskim svetom in slovenskemu narodu sploh, kateremu se je rajnka cesarica tako zelo omilila, kar najtopleje priporočamo. Naj bi torej ne bilo nobene knjižnice na Slovenskem, v kateri bi ne bilo v spomin na pokojno cesarico tudi te najnovejše knjige o † cesarici Elizabeti. Naša mladina naj bi se pa obdarila z njo v dan 19. listopada. Cena knjigi 15 kr., 100 iztisov 12 gld.

Geometrijsko oblikoslovje za dekliške meščanske šole. Z novim šolskim letom se je vpeljala v višje razrede ljubljanskih dekliških šol knjiga: „Geometrijsko oblikoslovje za dekliške meščanske šole. Nemško spisal dr. Fr. vitez Močnik. Poslovenil Jožef Bezljaj. Cena 75 kr. a. v.“ Ta knjiga, ki obsega 133 strani in 169 slik, pa ni goli prevod nemške knjige, ampak prelagatelj je pojasnil nekatere oddelke, kakor delitev kotov in lokov, tvoritev pravih mnogokotnikov in meritev teles na preprostejši in torej tudiumljivejši način, nego je to razloženo v izvirniku.

Ker je knjiga namenjena trem višjim razredom, kjer se geometrija poučuje v koncentričnih krogih, mora učiti